

види й про кожний окремо. Той, хто володіє третім видом музики, уміє розмірковувати про мелодію і ритми, про форми кантилен, про консонанси, їх пропорції, «яким видам людей та уподобанням вони відповідають», є музикантом в абсолютному сенсі цього слова. Таким чином, учений підкреслював значущість теоретичної підготовки й грамотності музиканта-виконавця. Посібник С.Боеція «Настанови до музики» не втрачав свого значення і в наступних епохах, вивчався студентами Оксфордського університету у XVIII ст.

Значні зміни у вдосконалення системи музичної освіти в XI столітті зробила реформа нотного письма Гвідо д'Ареццо – реформатора музичної освіти Середньовіччя. Вона полягала у введенні чотирилінійного нотного стану із буквеним позначенням висоти звука на кожній лінії (майбутні ключі), точне інтонування нотного запису, шестиступеневий звукоряд (гвідонів гексахорд) з певними співвідношеннями інтервалів та складовими позначеннями ступенів (славнозвісні початкові склади рядків гімну св. Іоанна). Гвідо д'Ареццо також приписують один із дидактичних методів ("гвідонова рука"). Сутність методу полягала в тому, що всі звуки звукоряду демонструвалися суглобами та кінчиками пальців лівої руки; торкаючись до них указівним пальцем правої руки, учні «за пальцями» обчислювали інтервали, гексахорди та їхні взаємопереходи.

Основними осередками професійної музичної освіти епохи Середньовіччя були монастирські й кафедральні співацькі школи. Деякі з цих шкіл стали провідними центрами схоластичних досліджень та середньовічної культури загалом. Однією із відомих була «Скола канторум» при папському дворі в Римі (заснована близько 600, реорганізована 1484). Ця школа слугувала зразком для виникнення навчальних закладів такого типу в країнах Західної Європи. Основним видом музичної діяльності був хоровий спів. Методи навчання хорового співу спиралися на засвоєння рухів голосів на слух. При цьому вчитель користувався способами хейрономії: рух голосу вгору і вниз виконувався відповідно до умовних

жестів рук. Теоретичні знання учні здобували із спеціальних рукописних посібників. Для наочності використовувалися малюнки, таблиці. Як і в Античності, монохорд слугував для пояснення інтервалів між звуками.

Отже, в духовно-творчому і гармонічному розвитку особистості в епоху Античності і Середньовіччя особливе значення надавалось музичному мистецтву. В еволюційно-динамічних процесах музичної освіти важливу роль становить розвиток музично-теоретичної, музично-інструментальної та вокально-хорової діяльності. Середньовічні школи й університети певною мірою підготували культурний дух, сприяли подальшому розвитку композиторської, вокальної та інструментальної діяльності й слугували основою для розвитку музичної освіти в епоху Відродження.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Грубер Р.И. Всеобщая история музыки. Ч. I. – М., 1965. – 484 с.
2. Из истории музыкального воспитания: Хрестоматия / Сост. О.А.Апраксина. – М.: Просвещение, 1990. – 207 с.
3. Макаренко Г. Музыка і філософія: Шопенгауер, Вагнер, Ніцше / Макаренко Г. – К.: Факт, 2004. – 152 с.
4. Розеншильд К. История зарубежной музыки. Вып. 1. До середины XVIII века. / К. К.Розеншильд. – М., Музыка, 1969. – 536 с.
5. Рудницька О.П. Основи викладання мистецьких дисциплін /О. П. Рудницька. – К. – 184 с.
6. Світова художня культура: Від первісного суспільства до початку середньовіччя: Навч. посіб. / О.П.Щолокова, С.В.Шип, О.Л.Шевнюк, О.М.Семашко. – К.: Вища шк., 2004. – 175 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Стратан-Артишкова Тетяна Борисівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музично-теоретичних та інструментальних дисциплін, докторант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: композиторсько-виконавська підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва.

УДК 371

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА ШОТЛАНДІЇ

Наталія СУЛИМ (Тернопіль)

Постановка проблеми. Система сучасної професійно-методичної підготовки вчителя англійської мови зумовлена зміною мети мовної освіти, її оновленим змістом, розробкою

інноваційних комунікативних методик, трансформацією технологій навчання. Професійно-методична підготовка є обов'язковим підсумковим етапом підготовки

вчителя-словесника, вчителя початкової школи, вихователя дошкільного навчального закладу. Отже, основне завдання методичної підготовки вчителя англійської мови – здобуття студентами знань і вмінь, необхідних для ведення навчально-виховного процесу.

Аналіз попередніх досліджень.

Дослідження особливостей педагогічної освіти у Великобританії та Шотландії здійснювали такі вчені як : Абрамова Т. [1], Алексеева О. В. [2], Іванюк Т. [5], Курдюмова І.М. [6], Локшина О. [7], Шалик З.М. [11] та інші.

Метою статті є дослідження основних засад кваліфікаційної підготовки майбутніх вчителів англійської мови в університетах Великобританії та Шотландії.

Виклад основного матеріалу. Сучасні університети у Великобританії та Шотландії пропонують студентам різні організаційні моделі підготовки вчителів. Ще донедавна в країнах Західної Європи випускник університету, одержуючи диплом, одночасно одержував і дозвіл на викладання в різних навчальних закладах, зокрема в школах. Для призначення на роботу в державну середню школу професійна педагогічна підготовка як така не вимагалася. У 80-х р. для роботи в європейських школах було введено вимогу наявності двох дипломів: про загальну вищу освіту та про кваліфікацію [5, с. 7]

Традиційна доуніверситетська освіта у Великобританії триває 13 років, в Україні 11 років. Що стосується вищої освіти, то вона у Великобританії представлена університетами і політехнічними коледжами. Існують три рівні навчання в університетах [1, с. 45] :

– (Undergraduate), базова вища освіта з терміном навчання 3-4 роки та отриманням диплома бакалавра (Degree of Bachelor);

– (Graduate), повна вища освіта з терміном навчання 1-2 роки та отримання диплома магістр (Degree of Master);

– (Postgraduate) – навчання з отримання ступеня PhD (еквівалент кандидата наук в Україні). Вищими ступенями, що присуджуються, є ступені магістрів наук, мистецтв та філософії; докторів філософії, літератури та права. Серед циклів кваліфікацій англійського простору вищої освіти спостерігається три цикли, що включають рівень знань і становище студента.

Цикли кваліфікацій англійського простору вищої освіти наведено у табл. 1. При цьому, універсальним інструментом формування системи професійної підготовки стали стандарти, які спрямовані на забезпечення суб'єктивної позиції майбутніх учителів у галузі саморозвитку, формування своєї особистості й моделювання власної професійної діяльності,

необхідної для формування вчителя, див. табл. 1.

Таблиця 1
Цикли кваліфікацій англійського простору вищої освіти [1, с. 45]

Цикли	Аналіз циклу
Перший цикл	Кваліфікації, що означають завершення першого циклу, присвоюються студентам, які: 1) здатні продемонструвати початковий рівень знань та розуміння у сфері свого предмету; 2) долають перешкоди і вирішують проблеми, набуваючи таким чином досвід, необхідний для подальшої роботи; 3) уміють доступно викладати інформацію, ідеї, проблеми та рішення для людей, які розуміють, так і не розуміють даного предмету
Другий цикл	Кваліфікації, що означають завершення другого циклу, присвоюються студентам, які: 1) здатні продемонструвати достатній рівень знань та умінь у сфері свого предмету; 2) уміють застосовувати свої знання на практиці; 3) володіють навчальними навичками, які дають можливість продовжити навчання самостійно; 4) не бояться експериментувати .
Третій цикл	Кваліфікації, що означають завершення третього циклу, присвоюються студентам, які: 1) здатні продемонструвати систематичні знання свого предмету і показати результати наукових досліджень у цій сфері; 3) виявляють здатність до критичного самоаналізу; 4) здатні до оцінки та синтезу нових і складних ідей; 5) співпрацюють з науковцями для розширення своїх знань, навичок і отримання нової інформації.

Очевидним достоїнством освітньої системи Великої Британії, а зокрема і Англії та Шотландії, є її виняткова гнучкість: є можливість обирати дисципліни та спеціалізацію за власним уподобанням. Більше того – при бажанні вибрані предмети і напрямки можна поміняти. Водночас у Англії та Шотландії спостерігаються великі масштаби студентського обміну, обміну викладачами, регулярного наукового стажування, участі у престижних міжнародних симпозиумах, конгресах та конференціях, адже академічна мобільність є однією із цілей Болонського процесу. [2, с. 97]

Велика Британія як країна з багаторічною університетською історією та високими освітніми стандартами вибрана для аналізу досвіду з дистанційного навчання, адже її університети перші в Європі почали впроваджувати цю інноваційну технологію сучасної освіти, а саме дистанційну систему навчання. [6, с. 156]

Використання технологій дистанційного навчання дозволяє:

- знизити витрати на проведення навчання (не потрібно витрат на оренду приміщень, поїздок до місця навчання, як учнів, так і викладачів.);

- проводити навчання великої кількості осіб;

- підвищити якість навчання за рахунок застосування сучасних засобів, об'ємних електронних бібліотек і т.д.

- створити єдине освітнє середовище (особливо актуально для корпоративного навчання) [6, с. 157].

Однак Велика Британія має репутацію країни більш класичної університетської та професійної освіти. Сучасна британська вища освіта є престижною у цілому світі, дає кваліфікацію міжнародного рівня і знаменита високою якістю навчання. На відміну від країн континентальної Європи, Велика Британія має послідовну освітню систему, подібну на систему США, яка на сучасному етапі являє собою де-факто глобальну модель для стандартів вищої освіти.

Підготовка вчителів англійської мови у Англії та Шотландії здійснюється за двома напрямками – як рідної та як іноземної. Перший напрям реалізовується через державні заклади освіти – університети і коледжі вищої освіти. Підготовку вчителів англійської мови як іноземної здійснюють державні та акредитовані відповідними органами недержавні заклади освіти. У зв'язку із віковими, психофізичними особливостями дітей, а також змістом шкільної програми для різних вікових категорій у Великій Британії окремо здійснюється підготовка вчителів англійської мови для початкових та середніх шкіл [10, с. 113].

Методична підготовка з англійської мови вчителів початкової школи охоплює навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання та письма. При цьому пріоритетна роль відводиться читання. Заняття з методики включають не тільки аналіз різноманітних методів та прийомів, а й ознайомлення із засобами стимулювання та заохочення дітей, шляхами залучення батьків до допомоги дітям у навчанні, принципами відбору навчального матеріалу тощо [10, с. 117].

Поширеними є методичні презентації, планування уявних уроків, мікрОВикладання, аналіз відеозаписів уроків, рольова гра тощо. У більшості закладів навчальні плани будуються за модульним принципом, що дозволяє досягти значної гнучкості та варіативності. В умовах швидкого розвитку суспільства, інтеграційних процесів у європейському просторі модульна система дає змогу швидко реагувати на вимоги часу, змінюючи зміст модуля чи й саммодуль, не руйнуючи при цьому загальну структуру курсу.

Зміст методичної підготовки вчителів англійської мови як іноземної визначається специфікою роботи з учнями, для яких англійська мова не є рідною. Він включає аналіз таких питань, як особливості сприйняття іноземної мови, рідна мова та іноземна мова, планування уроків, навчання аспектів мови і, в першу чергу, фонетичного та граматичного, використання технічних та навчальних матеріалів, тестування та контроль тощо [9, с. 142].

Підготовку вчителів як рідної (англійської) мови та літератури у Великій Британії західні вчені аналізують у контексті цілісної професійної освіти вчителів і в нерозривному зв'язку зі спеціально-предметною та психолого-педагогічною підготовкою. До найважливіших положень західної педагогічної теорії можна віднести: встановлення оптимального співвідношення теоретичного і практичного компонентів, ступінь розмежування знань предмета спеціалізації та методики його викладання, значення педагогічної практики для покращення розуміння зазначених понять; роль школи у формуванні педагогічних умінь та належного рівня комунікативної компетентності майбутніх учителів [7, с. 289].

У системі педагогічної освіти Англії та Шотландії надзвичайно важливу роль відіграє Агенція з підготовки вчителів, основними функціями якої є створення закладів педагогічної освіти, фінансування програм підготовки, сприяння підвищенню престижу педагогічної професії, здійснення дослідницької роботи, спрямованої на вдосконалення системи підготовки педагогів.

Встановлено, що в однорічних інститутах педагогіки курс навчання вчителів англійської мови для роботи в середній школі містить такі компоненти: методику навчання англійської мови; інтегрований курс психолого-педагогічної підготовки, який поєднує окремі теми загальної та соціальної педагогіки, загальної та вікової психології; шкільну педагогічну практику [11, с. 96].

Програма підготовки з англійської мови як рідної, розроблена з урахуванням вимог Національного навчального плану, передбачає

оволодіння технологією навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання та письма.

Відповідно до вікових особливостей дітей основна увага у підготовці вчителів приділяється методиці навчання читанню. Під час педагогічної практики кожен студент індивідуально працює зокремими учнями й групою учнів, розвиваючи чи оцінюючи їхні уміння читати. У підготовці вчителів англійської мови до роботи в середній школі велике значення надається вивченню літератури.

В англійській професійній підготовці майбутніх учителів лекція є провідною формою навчання. Професійно спланована і прочитана на високому рівні, вона заохочує студента до самостійного доопрацювання питань, які виносяться на лекцію. Тьюторські заняття студента з викладачем-ученим має вагомое значення на випускних курсах, коли студенти мають великий запас знань, на основі якого тьютор індивідуально керує роботою студента. Кожен студент вважається офіційно прикріпленим до тьютора, який слідкує не лише за його навчанням, виробничою практикою, а й за іншими сферами університетського життя. Цей метод є обов'язковим в англійських університетах. Важливе місце серед методів навчання в ВНЗ Великобританії надається диспуту, дискусіям, семінарським заняттям [11, с. 101].

Цінним надбанням досвіду Англії та Шотландії є практика проведення практичних занять, на яких великою популярністю користуються проблемно-пошукові практичні заняття з використанням евристичних бесід, рольових та імітаційних ігор, науково-дослідних проєктів. Майбутні вчителі англійської мови вчать висувати гіпотезу, обґрунтовувати та перевіряти її, що є необхідною умовою творчого мислення. Під час проблемного викладу матеріалу задіяні провідні методи продуктивного навчання: проблемний, частково-пошуковий (евристичний), дослідний. [3, с. 89]

Велике значення надається консультаційній роботі викладачів зі студентами, яка дозволяє диференціювати самостійну роботу. В університетах Англії та Шотландії консультаційне навантаження викладачів часто перевищує сумарне навантаження лекцій та практичних занять. Майбутні вчителі англійської мови мають змогу звернутися з питаннями стосовно навчальних планів, методах роботи з книгою, пошуку інформації, виконанні наукових досліджень тощо. Варто наголосити, що у Англії та Шотландії самостійна робота – це вдало спланований процес, який відбувається під керівництвом викладача, планується вузом, повністю забезпечується методично та індивідуалізується у залежності від здібностей та

підготовки студентів, а також передбачає творчу діяльність з набуття та закріплення наукових знань [3, с. 94].

У Великій Британії вузи є незалежними, автономними організаціями, з їх власними правовими повноваженнями, як академічними, так й управлінськими. Вони не є власністю держави, хоча більшість з них залежить більшою чи меншою мірою від державного фінансування та має можливість вільно пропонувати програми й нагороди з урахуванням стану їх повноважень. Кожен університет і коледж вищої освіти несе відповідальність за забезпечення того, щоб відповідні стандарти були досягнуті і що пропонується дійсно якісна освіта [4, с. 70].

Педагогічні коледжі в Англії та Шотландії не мають єдиного навчального плану. Зазвичай до навчального плану 3-річного педагогічного коледжу входить курс з основного предмета, професійний курс, педагогічний курс, практика у школі. Особлива увага приділяється курсу того основного предмета, який у майбутньому буде викладати студент.

Понад 40% навчального часу відводиться на професійний курс, який зазвичай включає дисципліни загальноакадемічного профілю: англійська мова, математика, географія, історія – всього до 8 дисциплін.

Четверта частина навчального часу відводиться на педагогічний курс, який складається з таких дисциплін, як філософія педагогіки, психологія, педагогічна соціологія, методика навчання, історія педагогіки, порівняльна педагогіка, шкільна гігієна, школознавство та ін. Професійно-орієнтаційна робота відносно професії вчителя і професійний відбір на педагогічні спеціальності здійснюється у вищих навчальних закладах за одними принципами, до абітурієнтів до студентів ставляться аналогічні критерії й вимоги як в Англії, так і в Шотландії. [4, с. 72].

Окрім знань, майбутній вчитель англійської мови повинен розвивати в собі навички і вміння, як поведінкові, так і когнітивні, що дозволятимуть йому діагностувати, оцінювати й аналізувати контексти і конфлікти.

Серед основних цілей і аспектів, що повинна включати до себе професійна підготовка майбутній вчитель англійської мови як іноземної, варто виділити такі: [8, с. 7].

– цінування культурного і мовного розмаїття Європи й етнічних меншин, що влаштувалися на континенті;

– стимулювання в аудиторії мультикультурної і мультиетнічної точки зору, що підтримує розмаїтість, і розділення її з викладачами, що проходять професійну підготовку;

– вивчення внесків в мистецтво, літературу, музику, історію різних світових особистостей, вивчення їх спільностей, адаптації і впливу на культурну схему потенційної аудиторії;

Висновки. Отже, підготовка вчителів англійської мови у Англії та Шотландії здійснюється за двома напрямками – як рідної та як іноземної. Перший напрям реалізується через державні заклади освіти – університети і коледжі вищої освіти. Зміст методичної підготовки вчителів англійської мови як іноземної визначається специфікою роботи з учнями, для яких англійська мова не є рідною. Він включає аналіз таких питань, як особливості сприйняття іноземної мови, рідна мова та іноземна мова, планування уроків, навчання аспектів мови і, в першу чергу, фонетичного та граматичного, використання технічних засобів та навчальних матеріалів, тестування та контроль тощо. У зв'язку із віковими, психофізичними особливостями дітей, а також змістом шкільної програми для різних вікових категорій у Великій Британії окремо здійснюється підготовка вчителів англійської мови для початкових та середніх шкіл.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Абрамова Т. Чисто английское образование // Народное образование. – 2007. – № 1. – с.200-204.
2. Алексеева О. В. Сучасні тенденції виховання та освіти в розвинених країнах світу // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 3.- с. 119 – 124.
3. Воскресенская Н. М. Сравнительная педагогика. Педагогические исследование в Великобритании / Н.М. Воскресенская // Педагогика. – М., 2004. – № 1. – С. 89-99.

4. Граничина О. А. Контроль качества образовательного процесса в контексте управления вузом : дис. доктора педагогических наук : 13.00.08 / О. А. Граничина. – СПб., 2009. – 69 с.

5. Иванок Т. Освітні реформи Великобританії 80 – 90-х р. XX ст. // Педагогічна газета. – 2002. – № 1. – С. 7.

6. Курдюмова И.М. Местные органы управления образованием в Великобритании – 1998. – № 7. – с. 111 – 118.

7. Локшина О. Гекаченко Ю. Система шкільної освіти сполученого королівства Велика Британія та Північна Ірландія // Історія в школі. – 2001. – № 7. – с. 7.

8. Локшина О. Про розвиток шкільної освіти Англії на сучасному етапі // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 2. – с. 119 – 127.

9. Новикова А.А. Медиаобразование в англоязычных странах // Педагогика. – 2001. – № 5. – с. 87 – 91

10. Поздеев М.М. Обзор исследований по педагогическому образованию в Великобритании // Педагогика №1, 1994 г. с. 113-117.

11. Шалик З. М. Проблема формування особистості вчителя школи в процесі педагогічної практики // Психолого-педагогическая подготовка учителя иностранного языка в условиях перестройки школы: Сб. науч. трудов / Под общей редакцией Н.Б.Евтуха. – К.: КГПИИЯ, 1990.– С.96-104.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Сулим Наталія Володимирівна – аспірантка кафедри педагогіки та гендерної рівності Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка.

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови.

УДК 373.1.02:372.8.

РЕСУРСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Людмила СУХОВІРСЬКА (Кіровоград)

Постановка проблеми. Нова освітня система в Україні будується на засадах розвитку творчого потенціалу людини, спрямованості професійної підготовки на самовизначення, стабільно активну життєдіяльність людини у змінних соціальних умовах.

Однією з домінуючих тенденцій розвитку людства є інноваційність.

Модернізаційні перетворення стосуються і аспектів підготовки майбутніх учителів фізики, як активної особистості, здатної продуктивно використовувати внутрішні і зовнішні ресурси до інноваційної діяльності. Швидкий розвиток інформаційного суспільства потребує реалізації таких ресурсів.

Ведучими в цьому мають бути педагогічні вищі навчальні заклади, які покликані розробляти і визначати ефективні шляхи реалізації ресурсного підходу у підготовці майбутніх фахівців, і зокрема вчителів фізики. Інноваційна діяльність повинна забезпечити високий рівень професійних знань, умінь студентів, сформувати їх творчу активність до самовдосконалення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Серед науковців, які займалися розробкою проблем підготовки майбутнього вчителя до інноваційної діяльності виокремлюють І. Авдєєва, Л. Березовська, В. Гінзбург, Л. Даниленко, О. Кіяшко, О. Сидоренко,